

Litera

GEDIGTE

Heilna du Plooy

Elegie 163

Erika Ochse

eensame aansoek 164

val 164

Peet van der Merwe

Credo (variasie op 'n tema) 165

KORTVERHALE

Zandra Bezuidenhout

Die bra 167

Winnie Rust

Trek aan jou klere, Boeta 171

**NATIONAL ARTS COUNCIL
OF SOUTH AFRICA**

Die rubriek *Litera* word finansiëel gesteun deur die Nasionale Kunsteraad /
The section *Litera* is financially supported by the National Arts Council/

Rubriek vir skeppende werk

Litera is 'n rubriek vir die publikasie van skeppende werk in al die tale wat gewoonlik in *Literator* gebruik word. Die Redaksie wil daarmee 'n geïntegreerde beeld skep van die verskeidenheid nuwe skryfwerk wat Suid-Afrikaanse skrywers kan bied.

Die Redaksie kan met vreugde aankondig dat 'n kontantprys toegeken gaan word aan die beste bydraes in die loop van 'n jaar. Een prys sal toegeken word vir die beste bydrae deur 'n debutant en 'n tweede vir die beste bydrae deur 'n meer gevestigde skrywer.

Skrywers word daarom uitgenooi om korter skeppende werk voor te lê vir plasing in hierdie rubriek. Dit kan gedigte of kortverhale wees, maar drama- of romanfragmente en eksperimentele tekste is ook welkom. Bydraes word deur die redaksie gekeur, maar geen korrespondensie kan daarvoor gevoer word nie. Vier kopieë van elke bydrae, in dubbelspasiëring getik, moet voorgelê word. Die naam en adres van die insender moet regs bo-aan die eerste blad van gekramde tekste en op elke los vel vermeld word. **Verstrek ook 'n telefoonnommer, faksnommer en e-posadres waar u bereik kan word.**

Stuur alle bydraes aan die Hoofredakteur, *Literator* (629), Buro vir Wetenskaplike Tydskrifte, Privaatsak X6001, Potchefstroom 2520.

Section for creative writing

Litera is a section for the publication of creative writing in all the languages that *Literator* usually caters for. Through this section the Editorial Board want to present an integrated image of the diversity of new writing by South Africans.

The Editorial Board is pleased to announce that a cash prize will be awarded for the best contributions for a specific year. One prize will be awarded for the best debut contribution and one for the best contribution by a more established author.

Writers are therefore invited to submit shorter creative work for publication in this section. Poems and short stories are welcome, but also play and novel fragments and experimental texts. Contributions are refereed by the Editorial Board, but we cannot enter into correspondence about the work submitted. Four copies of each contribution, typed in double spacing, should be submitted. The name and address of the author should appear at the top right of the first page of stapled text and on every loose sheet sent in. **Please include a telephone number, a fax number and an e-mail address where you can be contacted.**

Send all contributions to the Editor-in-Chief, *Literator* (629), Bureau for Scholarly Journals, Private Bag X6001, Potchefstroom 2520.

Reglement: Litera-pryse vir kreatiewe skryfkuns

1. Die Redaksie van *Literator* ken jaarliks, uit geld bewillig deur die Nasionale Kunsteraad, twee pryse toe vir die beste bydraes vir 'n kalenderjaar in die rubriek "Litera".
2. Hierdie pryse sal bekendstaan as die Litera-pryse vir kreatiewe skryfkuns.
3. Die waarde van die pryse hang af van die grootte van die toekenning deur die Nasionale Kunsteraad.
4. Twee pryse word toegeken, een vir skrywers wat reeds 'n bundel in die betrokke genre gepubliseer het, en een vir skrywers wat nog nie 'n bundel gepubliseer het nie (d.w.s. wat as debutante beskou word).
5. Die Redaksie bepaal aan wie die pryse toegeken word, en die Redaksie kan buitebeoordelaars gebruik om met die beoordeling behulpsaam te wees. Die beslissings van die Redaksie is finaal en geen korrespondensie sal daarvoor gevoer word nie.
6. Die Redaksie behou hom die reg voor om vir 'n spesifieke jaar of vir 'n spesifieke kategorie nie 'n prys toe te ken nie of om 'n prys onder verskillende skrywers te verdeel.
7. Die name van die skrywers aan wie die pryse toegeken is, sal bekendgemaak word in die eerste uitgawe van *Literator* van die daaropvolgende kalenderjaar.

Rules: Litera Prizes for Creative Writing

1. The Editorial Board of *Literator* yearly awards two prizes for the best contributions for a calendar year in the section "Litera" from money granted by the National Arts Council.
2. These prizes will be known as the Litera Prizes for Creative Writing.
3. The size of the prizes will depend on the grant received from the National Arts Council.
4. Two prizes will be awarded, one for writers who have already published a collection in the genre concerned, and one for writers who have not yet published a collection (that is, who are regarded as making their *début*).
5. The Editorial Board determines to whom the prizes will be awarded, and it may appoint external judges to help with the evaluation of contributions. The decisions of the Editorial Board are final and no correspondence on this matter will be entered into.
6. The Editorial Board reserves the right to make no award for a particular year or in a particular category or to divide a prize among different authors.
7. The names of the authors to whom the awards have been made, will be published in the first issue of *Literator* of the subsequent calendar year.

Elegie

24 Februarie 2001

Ek het gevoel vir swart.
'n Digte kleur. Ligloos.
Soos in 'n uitgebrande ster.

Maar swart word tans gedra
deur die boheemses.
Die eksentriekes. Soms die kleur
van boosheid, soms van erotiek.

Die klein swart nommer
is vir alles in. Behalwe
vir die dood.

My rol op die dag is té spesifiek.
Ek wil daar staan
weer soos die kind wat hy geken het.
Die maagdelike dogter. Op wie hy
sy lewe lank net helderheid sou afbid.

'n Ligte uitgebleikte kleur
word so die keuse
vir die dag
van rou.

Hoe ontoereikend
die gepaste klere
by die diep plek
van die uitgebrande hart.
Soos langs sy bed ons hande
op sy skouers, op sy kop.
Die breë voorhoof
wat so blink kon dink.

Hy was toe reeds oneindig
afgeleë. 'n Ingeplofte son. Swart
sampion op die skanderingsfoto.

Met lig wat ongekende tye nog sal reis.

Die bra

Tant Corrie het al ons rokke gemaak: skoolrokke, voorstelrokke, volkspeleerokke. 'n Mens moes een hele dag by haar langs die naaimasjien sit tot jou rok klaar was. Ons het rooi Exa ook gekry, en koekies, maar moes stilbly sodat sy ordentlik kon stik. Intussen moes ons spelde optel en patroonrande afsny. En partykeer help ryg.

Heeldag deur het die naaimasjien gewoer. Stop. Trap. Woer. Dan kon 'n mens solank na die portrette van tant Corrie se seuns kyk, of na die almanakprente met Switserse bergspitse, of, as sy badkamer toe was, na die halfklaar bruidsrokke in die spaarkamer waar hulle onder 'n laken aan swaar manshangers gehang het. Dit was soos om na 'n lyk te kyk, of 'n geboorte; iets wat nie vir jou oë bedoel was nie. Roomwit en blink; iets heiligs byna, waaraan niemand nog geraak het nie. Vir my was die mooiste dié in die prinsesstyl, van "slipper satin" of "duchess satin" vir 'n aandtroue met 'n onthaal en 'n dans. Die winterbruide s'n het lang, stywe moue met 'n ry oorgetrekte knopies gehad, en vir die somerbruide was die hals effe oop. Tant Corrie het altyd gesê: "die bruid kom vanaand pas". Nooit juffrou De Jongh van die Victoria Hotel, of Madelief van die sentrale, of die Van Vuuren-meisie van die Rooi Kruis met die gestyfte sluier wat Saterdag langs die rugbyveld aan diens was nie; altyd "die bruid". Dan het sy met neergeslane oë gepraat, asof sy verwys na 'n klein operasietjie of 'n *Landstem*-storie waarvan net party mense weet. Ons meisies het dan gedink aan ons groot dag; die dag wat eenmaal sou kom wanneer ons nie meer skooljurke en volkspeleerokke laat maak nie.

Ek onthou die lem van die naaldwerkenskêr as die rok se openinge nog 'n bietjie uitgehol moes word. Dit was grillerig en koud. Op die radio was dit "Vrouerubriek" of "Hospitaal tyd", en later in die dag "Wie die liefde nie het nie ..." of "Ons roep die jeug". Eendag was tant Corrie soos gewoonlik besig om sommer so aan my lyf die pylmate van 'n geblomde "glazed cotton"-rok af te steek. Sy plooi en voel en verstel die naatjie tot dit mooi glad teen die kaal sprinkaanlyfie lê, met 'n bietjie speling vir groei. Toe sy weer 'n slag so liggies druk om seker te maak dat sy reg gespeld het,

kyk sy op, loer oor haar bril, en sê met 'n VLV-bolla in haar stem: “Jy moet vir Mamma sê jy moet 'n bra kry.” Die haartjies op haar bolip was lelik donker as mens van bo-af kyk.

Meteens het die portrette teen die oorkantste muur geflikker. Die aanpasbankie het effens gewikkel onder my kaal voete. Ek was 'n tingerige meisiekind en 'n bietjie duiselig, en van die standerd sewes die enigste een wat nog nie bra gedra het nie. Op daardie oomblik het 'n speld my net onder die beduidenis van 'n linkerborsie gestee. Ek voel dit nog – die skielike prik, en die skrik.

Later die middag terwyl tant Corrie haar aandkos gaan opsit het, het ek nog 'n slag na die bruidsrokke in die spaarkamer gaan loer. Ek het gedink aan die gepunte “Maidenform”-bra met sirkelvormige stiksels wat die bruid onder die gladde satyn sou dra. Mooi “preshaped” met 'n lagie dun skuimrubber wat mens effentjies kon ruik as jy taamlik gesweet het. Party van die meisies in ons skool het sulkes gehad. As ons smiddae uitgetrek het vir atletiek het ek na die frisser dogters se bra's opgelet, my partykeer die reuk van keëls verbeel en gewonder hoe die bandjies om mens se rug en skouers voel. “Bra” was so 'n elegante woord; beter as brassierre, of bust bodice, soos my ouma gesê het. In tydskrifadvertensies was die “Maidenform” en “Merry-go-round”-bra's vir my die mooiste. “Maidenform” was skerper gepunt, en die slagspreuk was: “I dreamt I was sailing down the Nile in my Maidenform bra ...”. Die model se hande was in die lug en sy het skamerig gekyk soos 'n diensmeisie van Farao wat bad in die Nyl. “Merry-go-round” was weer ronder gevorm. Dit sou my beter pas, want die naam het lekker vrolik geklink en my borsies was opgehewe soos koeldrankdoppies. Dit het in elk geval nie gelyk of hulle ooit sulke lang punte sou hê soos dié van Felicity, ons hoogspringkampioen nie.

Kort voor aandete het ek by die huis gekom. Agter op my fiets was my skooltas met die twee rokke van tant Corrie se hand. My ma het gesê dis beter om dit so te bring, dan kan die vrou sien mens het respek vir haar werk. Vir my was dit maar simpel om so buitenstyds met 'n skooltas deur die strate te ry, verby die Roelofses waar die seuns tot sonder tennis gespeel het. Ek het my fiets teen die vyeboom staangemaak, versigtig om nie die dam te breek wat uit die tuinslang volgelopen het nie. Tas in die hand is ek na my ma toe waar sy in die buitekamer besig was om 'n afgeleefde blompot te verf vir 'n skou-rangskikking. Sy het met 'n kwas in die hand gestaan, haar kop effe terug en skuins om te kyk of die donkerpienk ronding haar oog bevredig. Kort-kort het sy 'n vegie kleur bygesit vir 'n bietjie diepte, of “definisie”, soos sy graag gesê het.

Ma kyk op. “En? Is die rokkies klaar?” sê-vra sy.

Ek antwoord nie. My vingers klem om die tas se handvat. Dis sweterig, maar die metaal voel koud.

“Tant Corrie sê ...”

Ek sluk. My mond gaan weer oop en trek spoegdrade.

“Tant Corrie sê ek moet ’n ...”

Ek voel hoe steek die trane soos die prik van spelde, iewers vroeër dié middag.

By die kombuisdeur het Ma my ingehaal; die kwas vol angelierpienk verf nog in haar hand.

Sy sit haar arms om my. Die nat kwas ruik skerp en dit drup.

“My dogtertjie ...” fluister sy, en haar asem kielie my oor, “jy kan mos maar vir Mamma enigiets sê”.

Die volgende middag ná skool lê daar twee papiersakke op my bed. Die son bak op die boonste een: “Strand Co-Op” sê die groen letters. ’n Sneeuwit “Merry-go-round”, no. 32A, lê netjies daarin opgevou. Die dames van die vormdragafdeling is keurig en presies. Oor die ander winkelsak rank die diepblou sierskrif van “Friedman & Cohen” – die Jode soos altyd iets flambojanter in hul aanbod. Binne-in is die “Maidenform” met die bietjie borduursel. My vingers voel versigtig aan die punte; en ek word een van tant Corrie se bruide.

Die aand aan tafel dra ek ’n skokpienk bloesie met goue knopies wat vir my ma te knap geword het. Die bra voel soos ’n harnas om my skraal lyfie. Ek sit effens krom en kan my pa nie in die oë kyk nie. Dan mik ek vir die tamatiesous, maar trek my arm terug en vou my hande in my skoot. Ma neem die bottel en skud dit soos ’n blikkie verf. En versigtig, asof sy die laaste kwashale op ’n vaas aanbring, druppel sy blink, rooi blertsies oor die viskoekies en die beddinkie kapokaartappels in my bord.

“So ja”, sê my ma, en sy klink bly en tevrede. Onder my bloes draai ’n bont mallemeule. Om en om ry die perdjies; op en af, met my hande wat klem om die koper stang, my beentjies wyd vir ewewig. Dit word stil om die tafel. ’n Mot fladder dronk om die lamplig. Woer-woer sê die yslike mot, woer-woer.

Trek aan jou klere, Boeta

Hy het voordag van Riethuiskraal vertrek, na die oproep van Let die vorige dag. Hy moet vir Boeta kom groet, Boeta gaan nou vinnig agteruit.

Dit was 'n vyf-uur-lange rit Bokkeveld toe met die Vauxhaul wat sy beste dae agter die rug het; hy moes vroeg begin.

Rina het opgestaan om 'n fles koffie en 'n toebroodjie in te sit.

“Jy moet versigtig ry, die kar is oud,” het sy sonder emosie in haar stem gesê toe sy die koffiefles toeskroef.

Hy het sonder om veel verder te praat in die motor geklim en ratelend vertrek, al langs die rivier tot waar die pad by die N1 aansluit.

Hy kan byna toe-oë ry tot op Riversdal. Hy ken elke kurwetjie in die pad; elke garing- en melkhoutboom wat die droëvlaktepad afbaken; hy ken aalwyn en dekriet se tyd van blom en saadskiet. Hierdie wêreld het nou sy huis geword, hier het hy weer vrede gevind. Ja, hy kan byna toe-oë ry, en dink.

Eergister het Let gebel, 'n eindelose stroom woorde. *Jy moet 'n slag kom groet, Fanie, ek wonder of Boeta jou nog sal ken, hy gaan by die dag agteruit, ek moet hom nou al aantrek. Gisternôre het ek hom gelos, toe trek hy drie hemde oormekaar aan, hy maak my klaar. Sophie is 'n groot hulp, maar ek sal dit nie lank kan volhou nie, ek dink aan 'n voltydse verpleegster. By tye is hy erg aggressief en verdink my van alles van lol met sy testament en sy geld vat en as dit nie ek is nie, is dit die swartes en die swart regering, ander tye is hy so mak soos 'n lammetjie ...*

Nee, het hy eers gedink. Daar is geen sin in om te gaan groet nie. Boeta sal hom in elk geval nie eers ken nie. Sy eie aftrede langs die rustige vloei van die groot rivier, ver weg van Boeta en die plaas, was 'n nuwe begin, en helend. Dit het jare gevat, maar hy het alles deurgewerk. Hy het hom vir goed losgemaak van Boeta.

Maar dit was sy gevoel vir Let wat hom op die ou end anders laat besluit het. Vir Let had hy nog altyd 'n sagte plekkie; sy was sy "sus" Let. Al die jare het sy swaar gehad onder Boeta; hulle twee het dieselfde lot gedeel. Weerloos, soos 'n fladderende, vasgekeerde klein voëltjie en sonder die ondersteuning van haar kinders, het sy nou ooglopend behoefte aan 'n skouer. Rina se vol lyf het oor die jare maar die een kind voortgebring; die skraal lyfie van sus Let drie.

Toe besluit hy om tog maar die pad te vat, vir die finale groet dié keer.

Op Riversdal gooi hy brandstof in. Hy laat die motor se wiele toets. Die Vauxhal het swaar op olie begin raak. Hy het met sy onderwyspakket die kleinhoewetjie gekoop; hy sal seker vir solank hy lewe nie sommer 'n nuwe motor kan bekostig nie. *Boeta ry die afgelope twintig jaar net in nuwe Duitse motors.* Dit laat Rina hom nie vergeet nie.

Op Swellendam vang die eerste sonstrale die hoë wit kerkoring. Oupa Douw Gerbrandt Steyn van Ma se kant af se kerkbank staan in die plaaslike museum.

Jy het die Steyns se kop vir leer, Fanie. Boeta kry die plaas, die meisiekinders sal trou, hulle mans sal vir hulle sorg, hulle het in elk geval nie aanleg vir leer nie. Sy onderwysbeurs was nie groot nie. Toe Boeta op groot skaal vrugtebome begin aanplant en die appelpryse die lug in skiet en die uitvoermark floreer, het hy eenkeer vir Boeta vir 'n lening gevra. *In dié lewe is dit elkeen vir homself, Fanie. As jy jou klere begin uittrek vir ander, bly sit jy netnou met niks aan jou bas ...*

Boeta kry sy besigheidskop van die Du Toits se kant af. Pa het van vroeg af al met aandele gespeel. Let het eendag iets laat val van Rembrandt-aandele. Toe moes jy Rina hoor. *Saam met die plaas is Pa se aandele aan Boeta oorgedra,* het sy gekerm. *Hy moet nou 'n miljoenêr wees.*

Tussen Swellendam en Robertson ry hy met 'n slingerpad wat deur lae heuwels kronkel. Op die hoogste punt van die laaste heuwel sien hy skielik ver en wyd, tot teen die Matroosberge van Worcester.

Toe Boeta begin geldmaak, het hy graag gereis. *Dis hoe grootmense meer van die wêreld leer ken, Fanie.* Boeta het einde standerd nege die skool verlaat om te gaan boer. Pa se gesondheid was nie na wense nie; ook die ding met die kop. Sy hele lewe lank was dit 'n ding wat Boeta nie wou los nie. Boet du Toit, voorste boer, wat Moerasruigte opgewerk het tot 'n spogplaas, het nie matriek gemaak nie. Dan was dit Europa, dan die Amerikas, die Verre Ooste, Oosbloklande, Hongarye, Praag ... Let wil

nie saam nie; hou van kleremaak by die huis; Boeta raak 'n man van die wêreld wat wyd en ver sien ...

En tussendeur Rina se geneul. *Here Fanie, het jy in die koerant gesien Boeta was al weer oorsee, en hier sit ons op Gatsvlakte, en hiervandaan sal ons nie beweeg nie. Hier sal ons sit tot dooddag toe, niks geld om ons aftrede mee te geniet nie ...*

Tussendeur bel Let. *Boeta het nou twee keer weggeloop – sommer koers gekies padlanges, verby die bestuurder se huis amper tot by Ruigtevlei van die Van der Merwes; mens kan hom nou nie 'n oomblik onder jou oë laat uitgaan nie. Gelukkig vat hy toe die sirkelpad en kom sowaar weer by die huis uit nadat ons moedeloos gesoek was.*

Al in die rondte, Boeta. Jy kom weer uit waar jy begin het.

Op Worcester hou hy by die motorhawe stil vir die toilet. Die toilet het nie 'n sleutel nie en enigeen het toegang. Toiletpapier lê dik opgehoop in bakke wat nie getrek is nie. Sigaretstompies lê op die vloer. Dit ruik na urine en ou sigaretrook.

Boeta begin beheer verloor, die matras sy klere alles ontgeld, hy is weer soos 'n baba wat ons uit- en aantrek, ons moet elke oggend disinfekt dit maak my klaar Fanie, dit ruik in die slaapkamer smaak my dis al dwarsdeur die huis ...

Worcester, Ceres, Gydopas deur. Soos hy die plato van Gydopas bereik, begin hy die koue deur al die oop krake in die Vauxhal voel. Dit byt tot in sy hande wat die stuurwiel vashou. Magtag, hy het al vergeet hoe koud dit in dié wêreld kan raak. Vreemd bekend voel alles weer, na jare – maar tog met die afstand wat die jare gebring het. Hy ry deur kaalgestroopte appel- en peerboorde, netjies gestut vir maksimum drakrag in die oestyd, hy kyk na populiere se reguit naalde teen die wit lug. Eindelik, bo-op die bekende hoogtetjie met die familiebegraafplaas op linkerhand, kry hy die plaaswerf in sig, Tafelberg in die agtergrond met 'n wit sneeuhoed op.

Die winter het die plaaswerf gestol tot 'n vierkant met 'n wit plaasmuur en geelgerypte gras waarteen die rietdak met die 1743-wolfgewel en die restoureergroen hortjies donker afsteek. Die bekendste plaasopstal van die streek, tuiste van die miljoenêrboer Boet du Toit. Hy is 'n toeris wat 'n nasionale gedenkwaardigheid besoek.

Hy klim styf van die lang rit uit.

Let moes die harde gedreun van die Vauxhal met die stukkende uitlaat van ver af gehoor het, want toe hy die motordeurdeur toeklap, kom sy haastig die stoeptrap af. Sy is maerder as ooit. Sy het kringe om haar oë, asof sy min slaap. Hy soen haar op haar dun lippe.

“Dag sus Let,” sê hy.

“Ag Here Fanie, dis so goed om jou te sien. Kom in, kom in.”

Sy vat hom aan die arm en lei hom by die steil stoeptrap op tot bo. Sy stoot die onderdeur van die swaar geelhoutdeur oop. Alles lyk bekend, en tog anders. Hy kyk vas in Pa en Ma se trouportret van lank gelede, toe hulle jonk was. Hy sien vir Boeta in Pa, en vir hom in Ma.

“Dis een van die swaarste sneeuvalle in jare. Ek dink ek het laas in Pa en Ma se tyd vir Tafelberg so wit gesien.”

“Ek kan dit voel aan my stywe rug,” sê hy. “Die Vauxhal is nie juis die beste voertuig vir sulke koue nie.”

Sy stap voor hom uit, die koue donker gang af.

“Kom groet eers vir Boeta voor ek jou kamer wys,” sê Let.

Die gang lei tot in die woonkamer, die enigste kamer wat son kry in die koue huis. Boeta sit in die diep leunstoel wat Pa s'n was, nou nuut oorgetrek in leer, met 'n reisdeken om sy bene. “Hy is rustig hier, in hierdie kamer,” sê Let. “Mens moet hom nie te veel verskuif nie, dit verwar hom.”

Daar is 'n ruik om Boeta. Boeta se voorkop, die breë voorkop van die Du Toits, is kaler en blinker as vroeër, en die neushare wat wild uit sy neusvleuels groei, gryser. Sy klein ogies, vroeër bitsig en verkennend, is dof, sonder herkenning, na binne gekeer. Sy skouers is klein en vooroor.

“Kyk net wie is hier, Boet. Dis Fanie, al die pad van Riethuiskraal af om jou te groet.”

Boeta kyk met oë wat nie sien nie.

“O ja ja ...,” sê Boeta.

Hy buk oor die stoel en vat Boeta se dun wit hand.

“Dag Boeta,” sê hy.

Toe is hy sonder woorde. Hy kom regop en staan onbeholpe rond met sy hande agter sy rug. As Let hom later vra of iemand sy bagasie van die

motor kan afhaal, sê hy dis nie nodig nie, dis net die ligte handsak vir die een nag. “Net die één nag?” vra sus Let.

“Ja, net die een nag,” antwoord hy. Net die een nag.

Die slae van die ou horlosie in die stil huis word bakens in ’n lang wag nadat die gemeenplase uitgeruil is. Eenuur: Ons help eers vir Boeta weg, daarna kan jy en ek rustig eet. Boeta speel soos toe hulle kinders was met die mes en die vurk, die ryskorrels mors op sy klere. Boeta het graag sy jong boetie gevoer toe hulle klein was, het Ma vertel.

Sus Let maak koergeluidjies soos vir ’n kind: “Eet nou jou kos, Boeta; kyk net wie het vir jou kom kuier ...” Boeta vee met die agterkant van sy hand oor sy mond, en sê hy het nou klaar geëet. Dan vra hy vir potlood en papier wat sus Let geduldig gaan haal.

“Hy maak heeldag syfertjies op papier, die snaaksste deurmekaar syfertjies waarvan geen mens kop of stert kan uitmaak nie; ek gee maar die potlood en papier, dit hou hom besig.”

Boeta leer nie so maklik soos jy nie Fanie, jou kop gaan jou deur die lewe help, Boeta weet skaars wat vyf plus vyf is, vyf plus vyf is tien miljoen rand Pa.

Half twee: hy en sus Let eet saam, alleen langs die lang eetkamertafel en Pa en Ma teen die wit muur. Ons kan sommer in die kombuis eet, sus Let ... Oor my dooie liggaam nie, Fanie. Ons eet ordentlik aan tafel.

Twee-uur: hy en sus Let drink koffie by Boeta in die woonvertrek. Boeta sit en slaap klein in die stoel, sy mond half-oop. Sus Let sê hy slaap baie in die dag, en soms is hy snags wakker. Sy is ook aanmekaar wakker, sy is so bang hy kry ’n ongeluk in die bed. Toe Pa en Ma eenkeer by ant Ragie in die Oos-Kaap gaan kuier het en antie Willa by hulle kom bly het, het hy snags by Boeta gaan inkruip. Let vra of hy wil rus of op die plaas rondloop. Hy verlang meteens na die fynbos langs die Goukou-rivier – die afskeid van die hoë berglandskap van sy kindertyd was lank en moeilik, maar dis nou verby. Hy gaan van vooraf begin, en nie terugkyk nie. As Rina hom net kans gee om nuut te begin.

Let vra later: “Fanie, sal jy vanaand vir Boeta bad? Ek sien nie meer kans om dit alleen te doen nie; die dae as die verpleegster nie kom nie, sal ek dink aan ’n ander plan, maar met jou hier die een aand kan ons hom ordentlik bad.”

“Ek sal tot dan bietjie in my kamer gaan rus, sus Let.”

Maar hy sit regop voor die venster en uitkyk, oor die wit plaaswerf na die toegerypte plaasdam en die wit berg in die agtergrond.

Vyfuur eet Boeta slurpend 'n klein bietjie sop. Die helfte mors hy op sy bors uit. Halfses haak hy en Let weerskante by Boeta in, en lei hom na die badkamer. "Die badkamer is ondervloers verwarm," sê Let, "Boeta sal nie koud kry nie." Let laat vir Boeta in die badkamerstoel sit en die bad vol loop. Sy trek vir Boeta uit terwyl hy onbeholpe staan en toekyk – eers die skoene en die kouse, toe die dik handgebreide trui, toe die hemp. Heel laaste trek Let Boeta se broek af. Onder die broek is 'n nat doek. Let trek die doek af en gooi dit vies in die hoek. Dan keep sy hande om Boeta se arms as hy vir Let help om vir Boeta in die bad te tel.

Dis lekker warm hier, Boeta, maar buite is dit koud. Daar is sneeu op die berg, soos wat dit in Pa en Ma se tyd laas was. Solank ek nog hier is, moet ons mekaar warm maak, want môre gaan ek terug. Ek gaan terug, en sal vir Rina sê: só is dit met Boeta gesteld. Maar die reis terug is koud, en allenig. Moenie bang wees nie, Boeta, ek hou jou styf vas; ek help jou om weer jou klere aan te trek.